

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

VAHVUUTENA KANSAINVÄLISYYS

Kansainvälisen toiminnan strateginen suunnittelu
ammattillisessa koulutuksessa

VAHVUUTENA KANSAINVÄLISYYS

Kansainvälisen toiminnan strateginen suunnittelu
ammattillisessa koulutuksessa

© Opetushallitus

Oppaat ja käsikirjat 2010:10

ISBN 978-952-13-4578-4 (nid.)

ISBN 978-952-13-4579-1 (pdf)

ISSN-L 1798-8950

ISSN 1798-8950 (painettu)

ISSN 1798-8969 (verkkojulkaisu)

Taitto: Innocorp Oy

Kannen kuva: Rodeo/Tuomas Marttila

www.oph.fi/julkaisut

Juvenes Print – Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere 2010

Sisältö

Esipuhe	4
Oppaan tehtävät ja tarkoitus	6
1 Kansainvälisen toiminnan strateginen suunnittelu	8
2 Miten laaditaan kansainvälisen toiminnan strategia?	10
2.1 Toimintaympäristö	11
2.2 Visio.....	12
2.3 Toiminta-ajatus, ydinosaaminen ja arvot	13
2.4 Tavoitteet	15
2.5 Toimintasuunnitelma	16
3 Kansainvälinen toiminta ja sen kehittäminen	17
3.1 Organisaatio	17
3.2 Kansainvälisen toiminnan henkilöresurssit	19
3.3 Koulutuksen järjestäjän yhteistyöverkostot.....	20
3.4 Kansainvälistyminen ja tutkintojen perusteiden toimeenpano	21
3.5 Toiminnan arviointi ja parantaminen	22
3.6 Kansainvälisen toiminnan tilastointi	25
Lopuksi	26
Lähteet	27

Esipuhe

Suomalainen yhteiskunta on riippuvainen kansainvälisistä osaajista. Yritystoiminnan ja talouselämän maailmanlaajuinen verkostoituminen ja Euroopan laajeneva integraatio lisäävät työvoiman ja opiskelijoiden liikkuvuutta. Kulttuurimme monimuotoistuu samalla kun kilpailu osaavasta työvoimasta vauhdittuu.

Ammatillisesta koulutuksesta valmistuvilta opiskelijoilta edellytetään tänä päivänä kansainvälisen toiminnan valmiuksia. Siksi ammatillisen koulutuksen osaamisvaatimuksissa painottuvat entistä enemmän kielitaito, sosiaaliset taidot sekä vieraiden kulttuurien ja muiden maiden työelämän tuntemus. On koko yhteiskunnan etu, että tulevien ammattilaisten osaaminen vastaa kansainvälistyvän talouselämän ja monimuotoisemman yhteiskunnan tarpeita. Muuttuva toimintaympäristö asettaa suuria haasteita myös opettajien ja ohjauksen ammattilaisten työlle.

Koulutuksen järjestäjät vastaavat kansainvälistymisen haasteisiin lisäämällä kotimaista ja kansainvälistä verkostoitumista, yhteistyötä ja hanketoimintaa. Hankkeiden avulla luodaan mahdollisuuksia mm. työssäoppimiseen ja opiskeluun ulkomailla, opettajien ja koko henkilökunnan kokemusten vaihtoon, kehittämistoimintaan ja laadun vertailuun. Koulutuksen laatua ja sen vetovoimaisuutta edistetään myös osallistumalla kansainväliseen kilpailutoimintaan.

Kansainvälistä toimintaa suunnitellessaan koulutuksen järjestäjän on huomioitava sekä kansallisen että Euroopan tason linjaukset. Valtioneuvoston hyväksymässä *Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa* määritellään kansainvälistymisen tavoitteet Suomen osalta. Ammatillista koulutusta kehittämällä vahvistetaan suomalaisen työelämän ja koulutuksen kilpailukykyä kansainvälisessä toimintaympäristössä.

Euroopan unionin tasolla ammatillisen koulutuksen kansainvälisyystavoitteita tarkennettiin vuonna 2010 annetulla tiedonannolla Eurooppa 2020 – strategian tueksi. Vuoteen 2020 ulottuvan eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategiassa on neljä painopistettä: elinikäinen oppiminen ja liikkuvuus, laatu ja tehokkuus, tasapuolisuus ja aktiivinen kansalaisuus sekä luovuus, innovointi ja yrittäjyys. Tutkintojen tunnustaminen ja vastaavuus, opintosuoritusten siirtojärjestelmä ECVET sekä niihin liittyvä tiedonvaihto ovat luoneet hyvää pohjaa tulevalle kehitykselle. Näitä EU:n yhteisiä välineitä kehitetään sekä kansallisesti että Euroopan tasolla esimerkiksi Leonardo da Vinci -hankkeissa.

Kansainvälistymisen tavoitteet näkyvät myös Opetushallituksen laatimissa tutkintojen perusteissa. Perusteita uudistettaessa kansainvälistymiseen liittyvä osaaminen on sisällytetty mm. elinikäisen oppimisen avaintaitoihin. Lähtökohtana on, että opiskelijat saavat entistä paremmat valmiudet työskennellä kansainvälisessä työympäristössä kotimaassa ja ulkomailla.

Kansainvälisen toiminnan suunnitelmallinen johtaminen ja toteuttaminen sekä toiminnan näkyvyys tuovat ammatilliseen koulutukseen motivoituneempia opettajia ja opiskelijoita, parantavat koulutuksen laatua ja kohentavat imagoa.

Saavutetut hyödyt moninkertaistuvat vaikuttavuutena: valmistuvien opiskelijoiden ammattitaito vastaa työelämän vaatimuksia ja hyödyttää maamme elinkeinoelämää. Kansainvälistyvän toimintaympäristön muutos on suomalaisille mahdollisuus ja haaste, johon ammatillisen koulutuksen on vastattava.

Oppaan tehtävät ja tarkoitus

Tämä opas on laadittu helpottamaan kansainvälisen toiminnan strategista suunnittelua ja selkiyttämään sitä koskevaa keskustelua osana ammatillisen koulutuksen kehittämistä. Opas pohjaa Opetushallituksen ja Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMOn yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun Ammatillisen opettajakorkeakoulun kanssa vuonna 2008 laatimaan selvitykseen¹ ammatillisen peruskoulutuksen kansainvälistymisen nykytilasta. Selvityksen mukaan kansainväliselle toiminnalle laaditut strategiat eivät ole kaikilta osin siirtyneet oppilaitosten käytännön toimintaan. Kansainvälisyyden monissa eri muodoissa on osa monien oppilaitosten todellista arkipäivää, mutta kansainvälisen toiminnan suunnitelmallisuus ja johtaminen, sen strateginen ote, vaihtelee hyvin paljon. Lisäksi kansainvälisen toiminnan strategiat oli laadittu koulutuksen järjestäjille rakenteeltaan ja sisällöltään hyvin erilaisiksi.

Kansainvälisen toiminnan strategisen suunnittelun avulla henkilöstölle, opiskelijoille ja tutkinnon suorittajille tehdään näkyväksi, miten kansainvälinen toiminta liittyy oppilaitoksen ydintoimintaan ja kehittämiseen. Strategisella suunnittelulla linjataan kansainvälistä toimintaa ja tuodaan siihen systemaattisuutta, joka helpottaa toiminnan ohjausta ja henkilöstön käytännön työtä. Suunnitelmalla varmistetaan, että käytännön tason kansainväliseen toimintaan on resursoitu riittävästi, se on linjassa koko organisaation strategian kanssa ja koko henkilöstö on tietoinen kansainvälisen toiminnan tavoitteista ja toimintamuodoista.

Opetushallitus ja CIMO kansainvälisen toiminnan tukijoina edellyttävät koulutuksen järjestäjiltä panostamista kansainvälisen toiminnan laadun kehittämiseen. Tämä opas on konkreettinen tuki kehittämistyöhön. Opas tarjoaa työkaluja ja ohjeita kansainvälisen toiminnan suunnitteluun kansainvälistymisen eri vaiheissa oleville koulutuksen järjestäjille. Opas on tarkoitettu johdolle ja kaikille muille kansainvälisyysasioiden parissa toimiville.

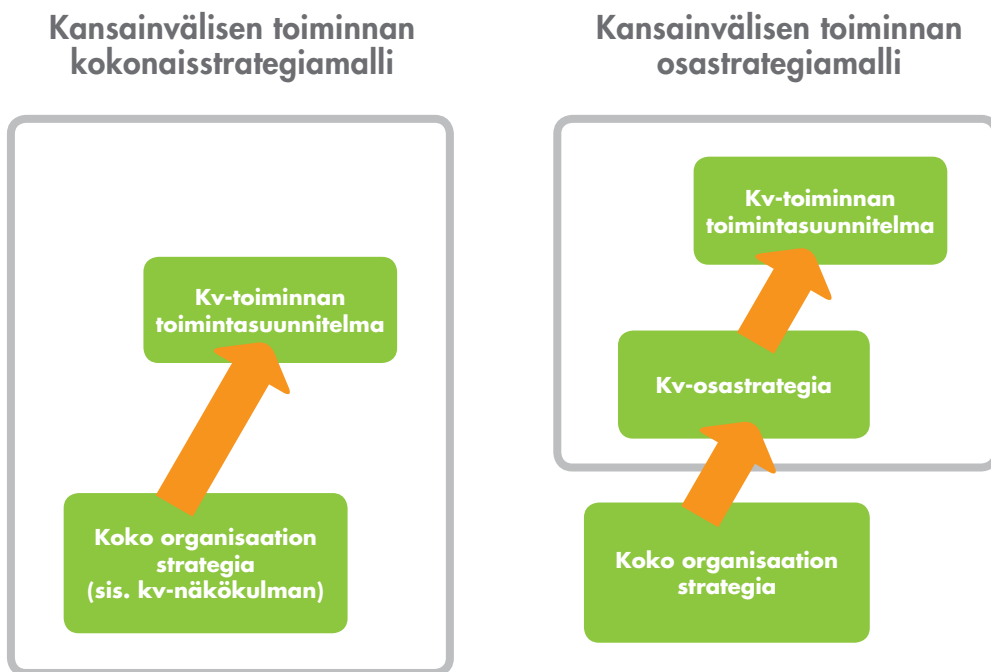
1 Laatua ja vaikuttavuutta kansainvälistymisen johtamiseen, Opetushallituksen, HAMK:n ja CIMOn julkaisu 2008

Oppaaseen liittyy verkkosivusto osoitteessa www.cimo.fi | Oppilaitoksille | Ammatillisille oppilaitoksille. Sivustosta löytyvät kansainvälisen toiminnan ja sen strategisen suunnittelun käytännön esimerkit, ohjeet ja työkalut. Sivusto avataan alkuvuodesta 2011. Sitä ylläpidetään Opetushallituksen ja CIMOn yhteistyönä ja yhdessä koulutuksen järjestäjien ja muiden toimijoiden kanssa. Sivustossa on myös keskustelualue kansainvälisessä toiminnassa mukana olleille. Keskusteluissa käsitellään strategisten kysymysten lisäksi kansainvälisen toiminnan organisointia, resursointia, hallintoa, laatua, riskejä, hankkeita ja vaikeuttavuutta sekä rahoitusta.

Opas laadittiin työryhmässä, johon kuuluivat manager Ritva Saastamoinen ja projektipäällikkö Päivi Riihelä Suomen Liikemiesten Kauppaopistosta, erityisasiantuntija Annikki Häkkinen, erityisasiantuntija Hanna Autere ja opetusneuvos Tuula Sumkin Opetushallituksesta, yksikön päällikkö Mika Saarinen ja vastaava asiantuntija Katriina Lammi-Rajapuro CIMOsta, kansainvälisten asioiden päällikkö Seija Heikkinen OMNIA:sta ja projektipäällikkö Leena-Maija Talikka Skills Finland ry:stä.

1 Kansainvälisen toiminnan strateginen suunnittelu

Strategian tehtävänä on antaa suuntaviivat koulutuksen järjestäjän ja ammatillisen oppilaitoksen toiminnalle. Strategian pohjalta laaditaan toimintasuunnitelma, johon kirjattujen toimenpiteiden avulla strategiset tavoitteet pyritään saavuttamaan. Tässä julkaisussa on nimetty ”kokonaisstrategiamalliksi” malli, jossa kansainvälisen toiminnan linjaukset sisällytetään koko organisaation strategiaan. Tällöin kansainvälisyysnäkökulma otetaan huomioon strategiatyön kaikissa vaiheissa. Tämä tapahtuu pohtimalla ja selvittämällä, miten kansainvälisyyden pitäisi näkyä esim. tulevaisuuden visiossa tai organisaation arvoissa.

Kuvio 1 Kansainvälisen toiminnan strategiamallit

Kokonaisstrategiamallissa voidaan saavuttaa koko organisaation sitoutuminen strategiaan tavoitteisiin ja varmistaa toiminnan resursointi. Koko organisaation tasolla työskenneltäessä tulevat esiin myös kansainvälisen toiminnan yhteydet kehittämistoimintaan ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Kansainvälinen toiminta muistetaan lukuvuosisuunnittelussa paremmin.

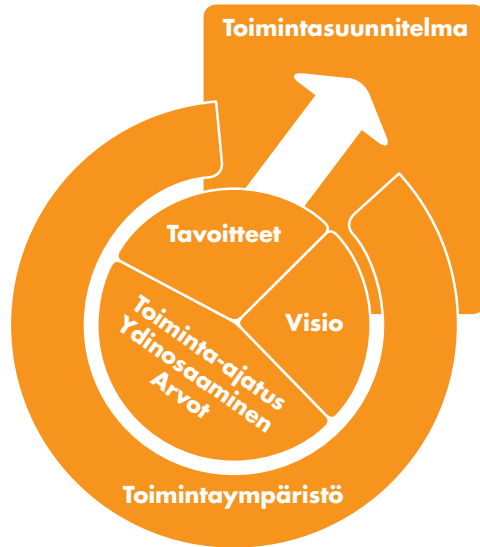
Koko organisaation strategia voidaan tehdä myös useassa osassa. Silloin kansainvälisen toiminnan strateginen suunnittelu tehdään koko organisaation strategian jälkeen, jolloin syntyy kansainvälisen toiminnan osastrategia. Näin meneteltäessä on erityisen tärkeää huolehtia, että kansainvälisen toiminnan strategia perustuu organisaation yleiseen strategiaan, ts. on linjassa sen kanssa.

Strategisista tavoitteista johdetaan kansainvälisen toiminnan toimintasuunnitelma.

2 Miten laaditaan kansainvälisen toiminnan strategia?

Kansainvälisen toiminnan strategia-työn tavoitteena on saattaa kansainvälinen toiminta organisaation sisällä mahdollisimman laajalti näkyväksi ja vakiinnuttaa se osaksi oppilaitoksen arkea. Siksi henkilöstö kannattaa ottaa mukaan strategiatyöhön mahdollisimman laajasti, mielellään myös opiskelijoita ja luottamushenkilöitä.

Kuviossa 2 esitellään yksinkertaistettu strategiatyön malli, jonka mukaisesti vaiheittain etenemällä kuvataan kansainvälisen toiminnan näkökulman tuominen strategiatyöhön.

Kuvio 2 Strategian laatimisen osa-alueet

Organisaation toiminnan strategia pohjautuu

- toimintaympäristön ja sen muutostrendien analysointiin
- toiminta-ajatukseen (missio)
- ydinosamiseen
- arvoihin.

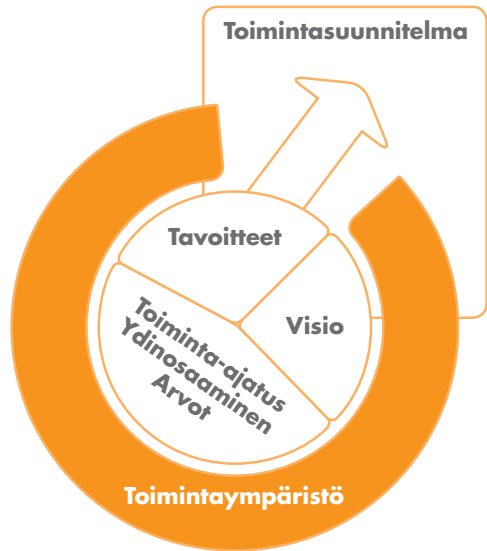
Näiden perusteella organisaatio laatii ja päättää

1. tulevaisuuden vision
2. strategiset tavoitteet, joilla tähdätään vision saavuttamiseen
3. käytännön toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi
 - pitkällä tähtäimellä
 - vuositasolla.

Seuraavassa annetaan vaiheittain mallin mukaan edeten esimerkkejä siitä, kuinka kansainvälinen näkökulma voidaan sisällyttää strategiatyöhön.

2.1 Toimintaympäristö

Toimintaympäristö tarkoittaa kaikkea sitä, mikä vaikuttaa organisaation toimintaan sen sisä- ja ulkopuolelta. Toimintaympäristön kartoitus ja sen muutosten analysointi on organisaation toiminnan kehittämisen lähtökohta. Toimintaympäristön muutokseen vaikuttavat mm. koulutuspolitiikka, väestökehitys, maahanmuutto, työelämä ja sen kehitys sekä organisaation sisällä tapahtuvat muutokset.

Mieti, millä tavalla toimintaympäristön muutokset vaikuttavat koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen kansainväliseen toimintaan:

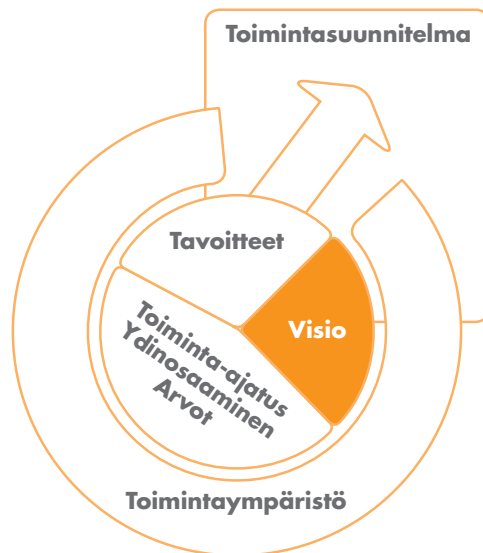
- Mitkä toimintaympäristössä odotettavissa olevat muutokset tulisi ottaa huomioon?
- Kuinka kansainvälisyys näkyy tulevaisuuden ammateissa ja ammattitaitovaatimuksissa?
- Millaisiin työpaikkoihin ja minne valmistuvat opiskelijat tulevaisuudessa sijoittuvat?
- Mikä on eri koulutusalojen kansainvälistymisen tilanne?
- Miten kansalliset ja EU:n kansainvälistymistavoitteet otetaan huomioon?

Kansainvälisen toiminnan strategian suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon mm. seuraavat seikat:

- ✓ Monikulttuurisessa ympäristössä toimimisen osaaminen on osa ammattitaitoa.
- ✓ Monikansallisten yritysten sisäinen työkieli on usein englanti, mutta myös muiden kielten hallinnan tarve lisääntyy.
- ✓ Yhä useammin työpaikoilla toimitaan monikulttuurisessa työyhteisössä ja palvelemaan monikulttuurisia asiakkaita.
- ✓ Kansainvälinen yritystoiminta vaatii kielten lisäksi taitoa toimia erilaisissa toimintakulttuureissa.
- ✓ Julkinen sektorikin palvelee entistä monikulttuurisempää asiakaskuntaa.

2.2 Visio

Visio on organisaation olemassaolon ja arvojen kannalta perusteltu näkemys organisaation tulevaisuuden halutusta tilasta². Visiossa on strategian tulevaisuuden voima. Sen avulla organisaatiossa toimivat tietävät, mihin organisaatio toiminnallaan pyrkii ja mitä kohti toimintaa suunnataan tulevaisuudessa. Hyvä visio innostaa ja suuntaa toimintaa.

Mieti, kuinka kansainvälisyyden pitäisi näkyä visiossa:

- Miten oppilaitos olisi tulevaisuudessa nykyistä kilpailukykyisempi?
- Mitä tämä tarkoittaa käytännön tavoitetilana opiskelijan ja henkilöstön kannalta?
- Minkälaista kansallisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämistä vision mukainen toiminta edellyttää?

Visio kansainvälisyys voi näkyä esimerkiksi seuraavasti:

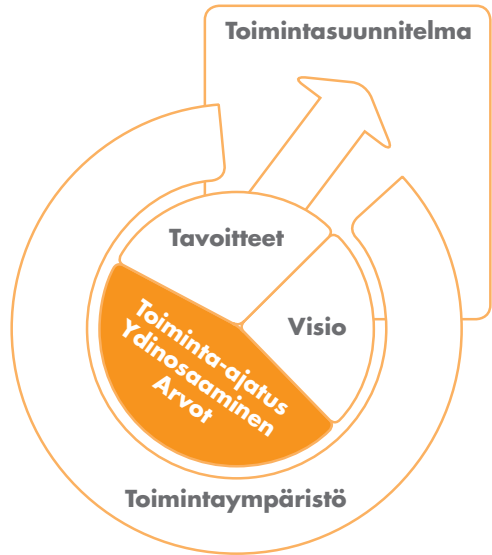
- ✓ Kansainvälisen verkoston kehittämisessä valitaan strategisesti merkittävät maantieteelliset painopisteet.
- ✓ Kansainvälistä toimintaa laajennetaan uusille alueille.
- ✓ Monikulttuurisuus näkyy läpäisevänä kehittämisalueena kaikissa toiminnoissa.
- ✓ Opiskelijat työllistyvät kansainvälisiin yrityksiin.

2 Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus, Opetushallitus 2008.

2.3 Toiminta-ajatus, ydinosaaminen ja arvot

Toiminta-ajatus (missio) vastaa kysymykseen ”Miksi olemme olemassa?”. Se antaa organisaatiolle olemassaolon oikeutuksen, ja sillä on vahva toimintaa ohjaava tehtävä.

Ydinosaaminen on sellaista osaamista, jota ei ole muilla, siis organisaation osaamisen erikoistumista. Organisaation ydinosaaminen on tietojen, taitojen ja teknologioiden ainutlaatuinen yhdistelmä, jota on vaikea kopioida tai korvata. Ydinosaamisen avulla saavutetaan kilpailu-etua ja tuotetaan erityistä arvoa asiakkaille.

Mieti,

- miten kansainvälisyys sisältyy toiminta-ajatuksenne
- mikä on organisaationne kansainvälisen toiminnan ydinosaamista.

Toiminta-ajatuksen sisältyy esimerkiksi ajatus siitä, että

- ✓ henkilöstö on kansainvälistä
- ✓ erikoistutaan kansainvälisyysosaajien kouluttamiseen määritellyille aloille
- ✓ erikoistutaan maahanmuuttajien koulutukseen
- ✓ koulutus tähtää työllistymiseen kansainvälisiin yrityksiin.

Arvot ilmaisevat, mikä organisaation toiminnassa on tärkeää ja minkä varaan toiminta perustuu³. Arvot ohjaavat ihmisten ja organisaatioiden tapaa toimia. Ammatillisen koulutuksen arvoja voivat olla esimerkiksi työelämälähtöisyys, suvaitsevaisuus, tasa-arvo ja opiskelijälähtöisyys.

Mieti, miten organisaatiosi arvot näkyvät

- kansainvälisen toiminnan prosesseissa käytännössä
- kv-henkilöstön käytännön työssä.

Arvot näkyvät esimerkiksi siten, että

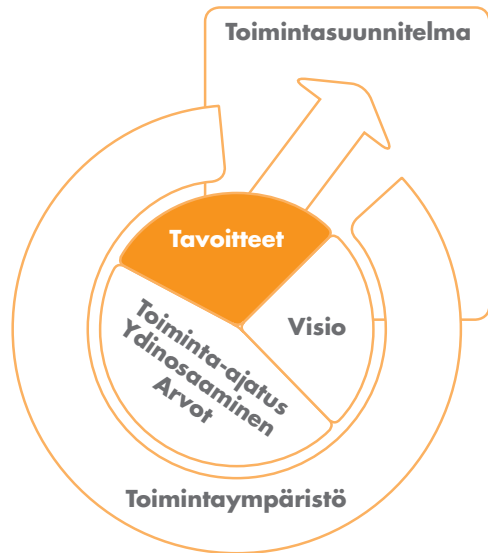
- ✓ opiskelijoiden toiveet otetaan huomioon valittaessa maita, joissa kehitetään kv-yhteistyöverkoston (opiskelijälähtöisyys)
- ✓ pyritään kehittämään myös alaikäisille sopivia kv-toiminnan muotoja (tasa-arvo)
- ✓ annetaan eri kansallisuuksille mahdollisuus tuoda esiin omaa kulttuuriaan (suvaitsevaisuus, tasa-arvo).

3 Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus, Opetushallitus 2008.

2.4 Tavoitteet

Toiminta-ajatuksen mukaiselle toiminnalle asetetaan tavoitteita.

Strategiset tavoitteet asetetaan niin, että organisaatio kehittyy kohti tulevaisuuden haluttua tilaa (visio).

Mieti,

- miten organisaation strategisissa tavoitteissa näkyy kansainvälisyys
- mitä tavoitteita tulee asettaa, jotta visio toteutuisi kansainvälisen toiminnan alueella.

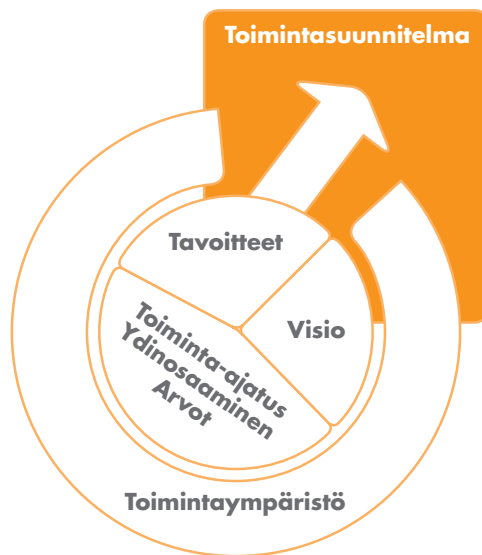
Esimerkiksi:

- ✓ Strateginen tavoite "oppimisen laadun kehittäminen kansainvälistyvän työelämän tarpeiden mukaisesti" sisältää tavoitteet kielitaidosta ja taidoista toimia monikulttuurisissa työyhteisöissä sekä erilaisten kulttuurien tuntemisen.
- ✓ Strateginen tavoite "kansainvälisen yhteistyöverkoston rakentaminen" vaatii nykyisen verkoston laajentamista useampiin maihin tai yhteistyön tiivistämistä nykyisissä yhteistyömaissa.

2.5 Toimintasuunnitelma

Toimintasuunnitelmalla tarkoitetaan organisaation strategian toteuttamista ja laadun kehittämistä varten laadittua asiakirjaa, joka sisältää toiminnalle asetetut tulostavoitteet, menettelytavat, niiden ajoituksen ja voimavarat⁴.

Toimintasuunnitelma sisältää toimenpiteitä, joiden avulla tavoitteet voidaan saavuttaa. Vuotuinen toimintasuunnitelma aikatauluineen laaditaan ottaen huomioon vuosittain käytävissä olevat taloudelliset ja henkilöresurssit. Toimintasuunnitelmien toteutumista arvioidaan ja suunnitelmia tarkistetaan vuosittain. Pidemmän aikavälin toimintasuunnitelma laaditaan 3–5 vuoden välein.

Mieti,

- millä toimenpiteillä kansainvälistymistavoitteet saavutettaisiin lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- mitkä toimenpiteistä voidaan toteuttaa tulevana vuonna
- onko vaihtoehtoisia toimenpiteitä, joilla voidaan saavuttaa sama tavoite
- miten kansainvälinen toiminta rahoitetaan ja resursoidaan kokonaisuudessaan.

Esimerkkejä toimintasuunnitelman tavoitteista:

- ✓ Tulevana vuonna yhteistyö käynnistetään Norjan kanssa ja sitä laajennetaan myöhemmin kaikkiin Pohjoismaihin.
- ✓ Kehittämishankkeen toteutukseen varataan alakohtaisia asiantuntija-resursseja.
- ✓ Kielitaitotavoitteiden saavuttamiseksi on tarpeen järjestää kielen opetusta sekä opiskelija- ja asiantuntijavaihtoja kyseiselle kielialueelle.
- ✓ Liitytään Japani-verkostoon.

⁴ Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus, Opetushallitus 2008.

3 Kansainvälinen toiminta ja sen kehittäminen

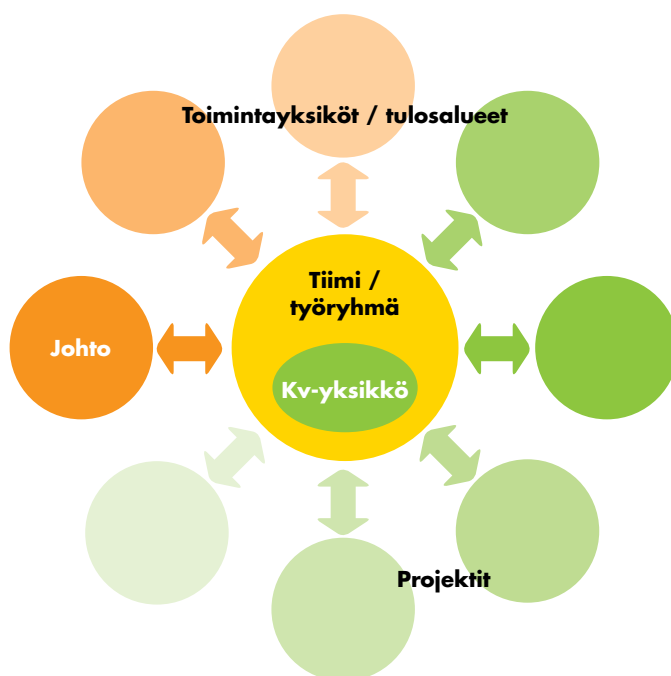
Kun kansainvälisen toiminnan strategia on laadittu, on mietittävä toimintasuunnitelman käytännön toteuttamista. Tässä kappaleessa käsitellään toiminnan organisointia, toteutusta, seurantaa ja laadunhallintaa.

3.1 Organisaatio

Kansainvälisen toiminnan organisoinnissa on tärkeää ottaa huomioon johdonlinjaukset ja varmistaa johdon sitoutuminen. Useimmissa oppilaitoksissa kansainväliseen toimintaan on nimetty vastuuhenkilö, joka vastaa eri yksiköiden kansainvälisen toiminnan yhteisestä linjasta ja toiminnan johtamisesta.

Kansainvälisestä toiminnasta vastaavalla on yleensä tukenaan tiimi, johon on koottu eri alojen tai tulosyksiköiden kv-vastaavat tai muut edustajat sekä kansainvälisen toiminnan projekteista vastaavat. On tärkeää, että tiimiin saadaan mukaan asiantuntemus kaikista kansainvälisistä toiminnoista, kuten ammat-tiosaamisen kansainvälisestä kilpailutoiminnasta ja harjoitusyrityksistä.

Suuremmissa oppilaitoksissa on kansainvälisen toiminnan yksikkö, johon kuuluvat vastuuhenkilön lisäksi kv-opiskelijapalveluja ja projektien hallinnointia toteuttavat koordinaattorit.

Kuvio 3 Kansainvälisen toiminnan organisaatio

Koska kansainvälinen toiminta ei itsenäisenä toimintona voi olla taloudellisesti kannattavaa, on sille erityisen tärkeää johdon sitoutuminen ja ohjaus. Tämä voidaan varmistaa joko niin, että johtoryhmän jäsen on mukana kansainvälisen toiminnan tiimissä, tai niin, että kansainvälisestä toiminnasta vastaava osallistuu johtoryhmän työskentelyyn.

Aivan keskeistä on kansainvälisen toiminnan kytkentä opetukseen ja ohjaukseen, koska tätä kautta saavutetaan toiminnan tärkein kohderyhmä, opiskelijat.

3.2 Kansainvälisen toiminnan henkilöresurssit

Kansainvälinen toiminta vaatii moniosaajia: siinä on hallittava koko organisaation toiminta melko yksityiskohtaisella tasolla ja hahmotettava toimintaympäristön nykytila sekä tulevaisuudessa odotettavissa olevat muutokset. Kansainvälistä toimintaa toteuttavaan henkilöstöön voi kuulua kansainvälisen toiminnan päällikkö/johtaja/koordinaattoreita, projektikoordinaattoreita, assistentteja, opettajia jne.

Kansainvälisestä toiminnasta aiheutuu seuraavia tehtäviä⁶

- osallistuminen organisaation strategiseen suunnitteluun
- kansainvälisen toiminnan projektihakemusten laatiminen, projektien hallinnointi ja raportointi
- kansainvälisyysvalmiuksia tuottavien opintojen tarjonnan suunnitteluun osallistuminen
- kansainvälisen toiminnan toimintasuunnitelman laatiminen
- kansainvälisen toiminnan projekteihin osallistuminen
- kansainvälisten seminaarien järjestäminen
- opiskelijoiden ja henkilöstön valmentaminen vaihtoihin
- vaihto-opiskelijoiden vastaanottaminen ja neuvonta
- majoitusvaraukset ja ohjelmat saapuville
- yhteyksien luominen ulkomaisiin organisaatioihin
- opiskelija- ja asiantuntijavaihdoista sopiminen yhteistyökumppaneiden kanssa
- neuvottelut ja kansainväliset kokoukset
- esitykset kansainvälisissä tilaisuuksissa
- oppilaitoksen esittely ulkomaisille vieraille
- sisäiset tiedotustilaisuudet
- tiedotus opiskelijoille ja henkilöstölle.

Organisaation koosta ja valituista strategioista riippuu, kuinka monelle henkilölle em. tehtävät jaetaan. Kansainvälisyys sisältyy toimintana kaikkien tehtäviin.

6 mukaellen International Operation Agentia (IOA) <http://www.ioagent.net/>

3.3 Koulutuksen järjestäjän yhteistyöverkostot

Kansainvälinen toiminta edellyttää yhteistyötä sekä koti- että ulkomailla sijaitsevien oppilaitosten ja muiden organisaatioiden kanssa. Syntyvissä verkostoissa oppilaitoksen yhteistyökumppanit ovat usein yhteistyössä myös keskenään. Verkoston jäseniä voi yhdistää esim. yhteinen koulutusala, pohjoismaalaisuus, yhteinen kieli tai samansuuntaiset kehittämistavoitteet.

Verkostoituminen on kustannustehokasta, sillä toiminnasta syntyvät kiinteät kustannukset jaetaan verkoston toimijoiden kesken. Verkostoissa opitaan toisilta myös rahoituksen hakua koskevia asioita. Lisäksi verkostoissa kertyy uusia työkaluja kansainvälistymisen edistämiseen oppilaitoksissa. Verkostot myös edistävät liikkuvuuden sertifiointia, joka mahdollistaa toiminnan pidempiaikaisen rahoituksen sekä pitkäjänteisen kehittämisen.⁵

Koulutuksen järjestäjät solmivat kirjallisia yhteistyösopimuksia kumppaneidensa kanssa. Sopimuksissa sovitaan yhteistyön toteuttamisesta opiskelija- ja asiantuntijavaihtoina tai työssäoppimispaikkojen tarjoamisesta. Pitkäaikaiset verkostot luovat toimivia rutiineja lisäten varmuutta mm. opiskelijoiden ulkomaanjaksojen toteuttamiselle. Kotimaisten yhteistyökumppaneiden kanssa voidaan sopia esim. opetussuunnitelmiin liittyvästä yhteistyöstä tai yhdessä tietylle alueelle tehtävistä opiskelija- ja asiantuntijavaihdoista.

Yhteistyöverkostoa kehitetään kansainvälisen toiminnan strategian mukaisesti. Verkostoa laajennetaan hankkimalla uusia yhteistyökumppaneita niiltä alueilta tai aloilta, jotka ovat strategisten tavoitteiden mukaan tarpeellisia. Strategian kannalta epäolennaiset yhteistyösuhteet jäävät ajan mittaan itsestään syrjään. Yhteistyöverkoston tehokas ylläpito edellyttää yhteystietojen hallintaa niin, että ajan tasalla olevat yhteystiedot ja yhteistyön historia ovat käytettävissä.

5 Korkala Siru. 2010: ”Verkostot ammatillisen koulutuksen kansainvälistäjänä”

3.4. Kansainvälistyminen ja tutkintojen perusteiden toimeenpano

Ammattikoulutuksen tehtävänä on tuottaa ammattiosaajia myös kansainvälistyvän työelämän tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjän on strategiassaan suunniteltava ja tehtävä valintoja: miten näihin haasteisiin vastataan tutkintojen ja tutkinnon osien tarjonnan, opetusjärjestelyjen ja henkilöstön osaamisen kautta.

Tutkintojen ja koulutusohjelmien/osaamisalojen sekä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin sisältyy kansainvälistyvässä työelämässä vaadittava osaaminen, johon kuuluvat sekä ammatilliset valmiudet että kieli- ja kulttuuriosaaminen. Koulutuksen ja tutkintojen järjestäjien tulee tutkintojen perusteiden pohjalta päättää opetussuunnitelmassa, näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suunnitelmissa sekä näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmissa, miten tutkintojen ja tutkinnon osien kansainvälisen osaamisen vaatimukset saavutetaan oppilaitoksessa ja työpaikoilla tapahtuvan opiskelun yhteydessä. Lisäksi tulee päättää, miten kansainvälistyvän työelämän vaatima osaaminen arvioidaan ammattiosaamisen näytöissä ja muussa arvioinnissa sekä tutkintotilaisuuksissa.

Kansainvälisyysosaamisen hankkimisessa voidaan hyödyntää pakollisten tutkinnon osien lisäksi ammatillisten ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien valinnaisuutta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjät voivat myös tarjota yhteistyössä työelämän kanssa erikseen kehitettyjä ns. paikallisia tutkinnon osia, jotka on suunniteltu kansainvälistyvän työelämän tarpeisiin vastaamiseksi. Lisäksi ammatillisissa perustutkinnoissa voidaan tutkintoa yksilöllisesti laajentamalla erikoistua kansainvälistyvän työelämän tehtäviin. Päätöksiä on tehtävä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta kansainvälisillä työpaikoilla kotimaassa ja ulkomailla, kansainvälisissä oppimisympäristöissä saavutetun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menettelytavoista ja opintosuoritusten siirtoon liittyvistä toimintatavoista. Kansainvälisten ammattitaitokilpailujen ja harjoitusyritysmessujen sekä alakohtaisten ja muiden yhteistyöseminaarien suunnitelmallinen hyödyntäminen kannattaa liittää tutkintojen suorittamiseen ja koulutukseen.

Opiskelijoiden / tutkinnon suorittajien henkilökohtaisissa opiskelu- ja näyttösuunnitelmissa / henkilökohtaistamissuunnitelmissa täsmennetään yksilölliset opinto- ja tutkinnon suorittamispolut myös kansainvälisille työmarkkinoille valmentamisen kannalta. Kansainvälisyyden tulisi olla jossain muodossa osa jokaisen tutkinnon suorittajan ja opiskelijan opintoja. Vastaavasti kansainvälisyysosaamisen arvioinnin tulee sisältyä opiskelijan arviointisuunnitelmaan.

Opettajien ja muun henkilöstön kansainvälisyysosaaminen on edellytys sille, että kansainvälisyys voi toteutua tutkinnoissa ja opetuksessa. Opetukseen voi sisällyttää kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden alasta riippumatta. Hyvä vaihtoehto on myös ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden ja opettajien kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon hyödyntäminen.

Vuodesta 2012 alkaen tutkintotodistuksissa tulee olla merkintä tutkinnon kansallisen viitekehyksen (NQF) tasosta ja sen suhteutumisesta eurooppalaisen viitekehyksen (EQF) tasoihin. Samoin ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten siirtojärjestelmän (ECVET) tuomat sekä tutkintojen että tutkinnon osien opintopisteet ilmoitetaan todistuksissa. Molemmat näistä ovat apuvälineitä, kun suhteutetaan tutkintoja ja tutkinnon osia toisiinsa kansainvälisessä opiskelussa. Myös koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa, näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suunnitelmissa, näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmissa sekä kaikissa opiskelijakohtaisissa suunnitelmissa taso – ja pisteasiat on otettava huomioon kansallisten päätösten mukaisesti.

3.5 Toiminnan arviointi ja parantaminen

Kuten muutakin toimintaa, tulee myös kansainvälistä toimintaa arvioida, jotta saadaan tietoa tavoitteiden saavuttamisesta, toiminnan laadusta ja kehittämistarpeista. Tärkeintä on arvioida, kuinka hyvin kansainvälistymiselle asetetut tavoitteet ovat täyttyneet niin organisaation kuin yksilönkin näkökulmasta. Toimintaa arvioidaan esim. osaprosessien mittareilla (kuten vaihtotilastoilla), ja keräämällä palautetta osallistujilta ja yhteistyökumppaneilta. Osana oppilaitoksen palautejärjestelmää selvitetään esimerkiksi opiskelijoiden tyytyväisyys kansainvälisen toiminnan palveluihin, toiveet valinnaisesta opintotarjonnasta ja toiveet opiskelijavaihtojen kohdemaista. Ulkoisen arvioinnin muotona voidaan toteuttaa yhteistyökumppaneiden kesken tehtävä vertaisarviointi.

Kuvio 4 Demingin laatuympyrä

Toiminnan arviointi on osa organisaation yleistä laadunhallintaa. Mittarit kannattaakin mahdollisuuksien mukaan laatia niin, että arviointitiedon kerääminen tapahtuu ainakin osittain yleisen laatujärjestelmän puitteissa, esimerkiksi opiskelija- ja henkilöstöpalautteeseen sisällytettävänä kysymyksinä. Kansainvälisestä toiminnasta vastaavien tulee varmistaa, että toimintaa kehitetään arvioinnista saadun tiedon perusteella systemaattisesti.

Kansainvälisen toiminnan osaprosesseille asetetaan sekä laadullisia että määrällisiä mittareita. Seuraavassa käydään läpi yleisimpiä kansainvälisen toiminnan osaprosesseja ja annetaan osaprosessiin liittyvä esimerkki onnistumisen määrällisestä mittarista.

Opiskelijaliikkuvuus

Osaprosessin vaiheet ovat sopiminen, valmennus ja järjestelyt ennen vaihtoa, ohjaus ja tuki vaihdon aikana sekä raportointi ja osaamisen tunnustaminen vaihdon jälkeen. Kyseessä ovat kansainvälisen toiminnan tärkeimmät osaprosessit, joten ne kannattaa kuvata yksityiskohtaisesti toiminnan sujuvuuden takaamiseksi sekä lähettävänä että vastaanottavana organisaationa. Erityisen tärkeää on muistaa opintosuoritusten siirtojärjestelmä (ECVET), johon liittyvät esim. opintojaksojen tunnustaminen ja Europassin käyttö.

- Mittarina voi olla esim. liikkuvuusaktiivisuus: yli kahden viikon vaihtoihin osallistuneiden määrä prosentteina uusien opiskelijoiden määrästä ko. vuonna.

Henkilöstön liikkuvuus, lähtevä ja saapuva

Myös johdon ja muun henkilöstön liikkuvuudella edistetään kansainvälisen toiminnan strategisten tavoitteiden toteutumista, koska henkilöstön asenteet, kielitaito ja sitoutuminen kansainväliseen toimintaan vaikuttavat tähän oleellisesti. Kun saapuvien henkilöiden ja henkilöstöryhmien ohjelma hoidetaan hyvin, vaikuttaa tämä oppilaitoksen sidosryhmäsuhteisiin, puhumattakaan vaihtuksen kokonaislaajuudesta, jota on vaikea arvioida.

- Mittarina voi olla esim. vähintään 5 päivän vaihtojen määrä prosentteina uusien opiskelijoiden määrästä ko. vuonna.

Henkilöstön kansainväliset valmiudet

Henkilöstön kansainvälisen toiminnan valmiudet, kuten kielitaito ja kulttuurien tunteminen, ovat osa heidän ammattitaitoaan ja taitojen parantaminen osa henkilökohtaista kehityssuunnitelmaa. Koulutustarpeet kannattaa teemoittaa ja koulutus järjestää yhteisenä, mahdollisesti yhdessä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

- Mittarina voi olla esim. lyhyiden vaihtojen ja kokousmatkojen määrä prosentteina päätoimisen henkilöstön määrästä.

Kansainvälinen kilpailutoiminta ja valmennus

Osallistumalla kansainväliseen kilpailutoimintaan päästään vertailemaan oman koulutuksen laatua ja käytäntöjä muiden maiden vastaaviin ja parantamaan opettajien ja opiskelijoiden osaamista ja kansainvälisiä valmiuksia. Valmennus kansainvälisiin ammattiosaamisen kilpailuihin tapahtuu lajeittain ammatillisista oppilaitoksista muodostuvissa valmennusyksiköissä. Ammatilliset opettajat toimivat myös kansainvälisissä kilpailuissa expertteinä. He laativat kilpailutehtävät ja vastaavat kilpailusuoritusten arvioinnista yhdessä muiden maiden experttien kanssa. Näin opettajat saavat kansainvälisen näkökulman niin huippuvalmennukseen kuin opetukseen. Oppilaitostasolla voidaan opettajia ja opiskelijoita kannustaa osallistumaan mm. kilpailujen esittelyillä ja ulkomaan vaihtojaksolla. Kilpailutoiminnassa mukana olevat nuoret voivat myös hyödyntää kansainvälisiä verkostojaan työelämässä.

- Mittarina voi olla esim. ammattiosaamisen kansainväliseen kilpailuvalmennukseen osallistuneiden määrä prosentteina valmistuneiden opiskelijoiden määrästä.

Kansainväliset kehittämishankkeet

Kansainvälisessä yhteistyössä toteutetuissa kehittämishankkeissa parannetaan mm. ammatillisen koulutuksen laatua ja vetovoimaisuutta. Lisäksi kansainvälisiin kehittämishankkeisiin osallistuminen parantaa henkilöstön kansainvälisen toiminnan valmiuksia ja auttaa oppimaan muiden hyvistä käytännöistä. Tällä on myönteinen vaikutus myös osallistujien asenteisiin.

- Mittarina voi olla esim. ulkopuolisen rahoituksen määrä prosentteina koulutuksen järjestäjän saaman yksikköhintarahoituksen määrästä.

Kotikansainvälistyminen

Kotikansainvälistymistä ovat esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden integrointi suomalaiseen toimintakulttuuriin, vieraskielisen opetuksen tarjonta ja opiskelijoiden osallistuminen näihin toimintoihin.

- Mittarina voi olla esim. saapuvien vaihto-opiskelijoiden määrä prosentteina uusien opiskelijoiden määrästä.

3.6 Kansainvälisen toiminnan tilastointi

CIMO kerää vuosittain oppilaitoksilta tiedot opiskelijoiden ja henkilökunnan kansainvälisestä liikkuvuudesta. Nämä tilastot soveltuvat hyvin kansainvälisen toiminnan osaprosessien mittareiksi. Tilastoinnin piiriin kuuluvat kaikki ammatillista tutkintoon johtavaa koulutusta tarjoavat organisaatiot. Tiedot kerätään sekä Suomesta ulkomaille suuntautuvasta että Suomeen saapuvasta liikkuvuudesta.

Tilastoinnissaan CIMO edellyttää kirjautumista tiedonkeruusovellukseen myös sellaisilta organisaatioilta, joilla ei ole kansainvälistä liikkuvuutta kyseisenä tilastointivuotena. Tällä pyritään mahdollisimman kattavaan tilastointiin. Kerättyjen tilastojen pohjalta laaditaan raportti, joka julkaistaan vuosittain verkossa. Raportti sisältää liikkuvuusluvut sekä oppilaitoksittain että koulutuksen järjestäjäkohtaisesti. Raportissa on listattu kaikki organisaatiot riippumatta siitä, onko niillä kansainvälistä liikkuvuutta tai osallistuvatko ne tiedonkeruuseen. Tilastointi mahdollistaa vertailun, kunhan ottaa huomioon oppilaitoksen koon. Opiskelijamäärät ja aloittaneiden opiskelijoiden määrät löytyvät opetushallituksen rahoitusta koskevilta sivuilta, <http://vos.uta.fi/rap/>, ja Wera-raportointipalvelusta.

Lopuksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön Tulevaisuuskatsauksessa korostetaan, että koulutuksen, tutkimuksen ja uuden tiedon tuottamisen globalisoituva toimintakenttä vaatii aktiivisia ja ennakkoluulottomia toimijoita Suomessa. Lisääntyvät sosiaaliset verkostot, yhteiskunnan avoimuus ja kulttuuriset muutokset ovat asettaneet myös suomalaisen ammattikoulutuksen uuteen tilanteeseen. Kansainvälisen kilpailukyvyyn kehittäminen edellyttää siis myös ammatillisen koulutuksen kansainvälistymistä. Lähtökohtana tulee olla opiskelijoiden entistä paremmat valmiudet työskennellä sekä kotimaan kansainvälistyvillä työpaikoilla että työtehtävissä ulkomailla. Suomen ammattikoulutusjärjestelmä on korkeatasoinen, ja esimerkiksi näyttötutkintojen järjestämiseen liittyvä vientitoiminta on jo käynnistynyt.

Toivomme, että tästä oppaasta on tukea ammatillisen koulutuksen kansainvälisen toiminnan strategisessa suunnittelussa ja edellä mainittuihin haasteisiin vastaamisessa.

Lähteet

Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten ja arvosanojen eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) perustamisesta. Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus. 2008.

Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen (EQF) perustamisesta elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus. 2008.

International Operation Agent (IOA) <http://www.ioagent.net/>

Korkala Siru. 2010: "Verkostot ammatillisen koulutuksen kansainvälistäjänä"

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2008–2012. Valtioneuvosto. 2008

Kööpenhaminan julistus. 2002. http://ec.europa.eu/education/pdf/doc125_en.pdf

Opetushallitus. 2008. Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus. Opetushallitus. Helsinki.

Opetushallitus ja CIMO. 2008. Laatua ja vaikuttavuutta kansainvälistymisen johtamiseen. Opetushallitus.

http://www.oph.fi/julkaisut/2008/laatua_ja_vaikuttavuutta_kansainvalistymisen_johtamiseen

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Osaava ja luova Suomi, Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010: 15.

Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle Eurooppa 2020 – strategian tueksi. Euroopan komission tiedonanto. 2010. http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc/com296_en.pdf

Painettu
ISBN 978-952-13-4578-4
ISSN 1798-8950

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-4579-1
ISSN 1798-8969

Tämä opas on laadittu helpottamaan koulutuksen järjestäjien kansainvälisen toiminnan strategista suunnittelua ja selkiyttämään sitä koskevaa keskustelua osana ammatillisen koulutuksen kehittämistä. Opas tarjoaa työkaluja ja ohjeita kansainvälisen toiminnan suunnitteluun kansainvälistymisen eri vaiheissa oleville oppilaitoksille.

Kansainvälisen toiminnan strategisen suunnittelun avulla henkilöstölle ja opiskelijoille tehdään näkyväksi, miten kansainvälinen toiminta liittyy oppilaitoksen ydintoimintaan ja kehittämiseen. Strategisella suunnittelulla linjataan kansainvälistä toimintaa ja tuodaan siihen systemaattisuutta, joka helpottaa toiminnan ohjausta ja henkilöstön käytännön työtä.

Yhteistyössä:

Opetushallitus
www.oph.fi/julkaisut